

Over educatie bij (jeugd)theatergezelschappen in de BIS

Cultuureducatie is één van de prioriteiten in het cultuurbeleid van de minister. De minister stelt in haar *Bestuurlijk kader Cultuur en Onderwijs* de agenda vast voor de komende 10 jaar. Zowel de directies van de negen algemene theatergezelschappen als de directies van de negen jeugdtheatergezelschappen in de basisinfrastructuur hebben samen met hun educatiemedewerkers geïnventariseerd wat er gebeurt en hoeveel er wordt geïnvesteerd op het gebied van educatie. Daaropvolgend zijn er twee werkbijeenkomsten geweest waarin over verschillende aspecten van educatie is gediscussieerd. In dit paper staan de belangrijkste bevindingen weergegeven.

De kracht van het geheel van deze 16 BIS-theatergezelschappen is de totale breedte van aanbod dat gezamenlijk ontstaat. Zij bieden cultuureducatie vanaf 4 jaar, binnen en buiten de school, van receptief tot actief en zelf makend. Hiermee vormt cultuureducatie een vloeiende overgang naar talentontwikkeling.

Er is veel differentiatie in de wijze waarop de theatergezelschappen in de BIS invulling geven aan hun taak op het gebied van educatie. De cijfers zeggen maar weinig als je het verhaal erachter niet kent. Educatie wordt op het ogenblik vooral in kwantitatieve termen gedefinieerd en gemeten door het ministerie. Er is behoefte om tot meer kwalitatieve termen te komen, zodat wat de instellingen doen echt inzichtelijk wordt. Educatie is een belangrijk en vaak intrinsiek onderdeel van hun werk.

Belangrijkste doel: gezamenlijk een aantal werkbare criteria vastleggen, waarbij het verhaal achter de cijfers voldoende ruimte krijgt. In het verlengde daarvan is het belangrijk om de gehanteerde begrippen zodanig expliciet te maken dat alle partijen hetzelfde bedoelen als bepaalde terminologie wordt gebruikt.

Aandachtspunten

- 1) De eigen identiteit van ieder gezelschap moet leidend zijn voor de manier waarop de instelling beoordeeld wordt. De keuze voor bepaalde vormen van educatie hangt namelijk direct samen met het artistieke profiel en de inhoudelijke keuzes die de instelling maakt.
- 2) Een goede samenwerking tussen de departementen onderwijs en cultuur is essentieel om een samenhangende visie op binnenschoolse cultuureducatie te waarborgen. Gemeenten, het ministerie van OCW, scholen en culturele instellingen dragen gezamenlijk zorg voor cultuureducatie als een volwaardig onderdeel van het onderwijscurriculum. De volgende aanbevelingen kunnen ervoor zorgen dat bestaande regelingen optimaal worden benut:
 - a. Dring er bij gemeenten op aan om een bijdrage te leveren aan de Cultuurkaart. Juist op middelbare scholen zonder uitgesproken cultureel profiel is de Cultuurkaart een waardevol middel om meer leerlingen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Doordat het nu niet aantrekkelijk is voor deze scholen om te investeren in de Cultuurkaart dreigt een te groot verschil in aandacht voor cultuureducatie te ontstaan op middelbare scholen.
 - b. Oormerk het geld in de prestatiebox in het primair onderwijs als een bijdrage die uitsluitend aan culturele activiteiten kan worden besteed. Zo wordt voorkomen dat dit geld voor andere ambities wordt gebruikt dan het versterken van cultuureducatie.

- c. Stuur er op dat middelbare scholen in de vormgeving van het vak CKV de deelname aan culturele activiteiten niet laten vallen en contact met culturele instellingen (blijven) onderhouden, bijvoorbeeld via convenanten. Op die manier blijven scholen en instellingen samen optrekken in het ontwikkelen van kwalitatieve programma's.
- 3) *Evaluatie* en *samenwerking* moeten niet alleen als kwantitatief te meten indicatoren worden beoordeeld, maar kunnen beter óók tekstueel toegelicht worden. Hetzelfde geldt voor de manier waarop je je personele inzet zichtbaar maakt. Uiteindelijk moet het gaan om wat je bereikt en niet om de grootte van het budget of de hoeveelheid vast personeel. Bovendien zijn deze laatste variabelen vaak moeilijk specifiek aan cultuureducatie toe te kennen¹.

Begrippen

Om helderheid te scheppen in alle begrippen die er rondom educatie bestaan maken wij onderscheid tussen cultuureducatie, kunsteducatie en cultuuronderwijs. Cultuureducatie is een overkoepelende term die is op te splitsen in kunsteducatie en cultuuronderwijs:

- **Kunsteducatie binnen de podiumkunsten** behelst alle projecten, workshops en activiteiten die rondom een kunstproduct (over het algemeen de voorstelling of het concert) worden ontwikkeld. Het kunstproduct staat centraal. Kunsteducatie kan binnen en buiten de school plaatsvinden.
- **Cultuuronderwijs** maakt een beweging naar het onderwijs. Dit zijn alle projecten, workshops, lessen die ontwikkeld worden voor en in samenspraak met het onderwijs. Deze vinden meestal binnen de school plaats. Cultuuronderwijs bestaat uit kunsteducatie (receptief en actief) en de kunstvakken maar ook uit filosofie, erfgoed, maatschappijleer en levensbeschouwing. Het zijn alle vakken waarbij vragen worden gesteld over de wereld waarin we leven, dichtbij of ver weg, en waarvan de antwoorden op verschillende manieren en in verschillende vormen met de leerlingen worden onderzocht.

Binnenschoolse educatie vindt plaats via de school, onafhankelijk van waar en wanneer een activiteit plaatsvindt. Het vindt dus niet per definitie plaats op een school, maar kan ook bij de culturele instelling gebeuren.

Buitenschoolse educatie vindt plaats los van de school. Het kan gaan om activiteiten voor volwassenen (publiekseducatie) en individuele kinderen of jongeren. Buitenschoolse educatie zou in de beoordeling evenveel aandacht moeten krijgen als binnenschoolse educatie. Juist omdat het activiteiten betreft die een voorstadium kunnen zijn voor talentontwikkeling, die de samenwerking met amateurs bevorderen en ruimte bieden aan *life-long learning* voor volwassenen.

Een fundamenteel verschil tussen binnen- en buitenschools aanbod is dat bij binnenschools de school/leerkracht voor de deelnemers bepaalt wat ze zien of gaan doen, terwijl bij buitenschools aanbod de deelnemer dat zelf is.

¹Als een voorstelling in een schouwburg bijvoorbeeld zowel voor familiepubliek als voor besloten groepen van alleen schoolklassen wordt opgevoerd, zou feitelijk de helft van het productiebudget en de salariskosten van de acteurs ook aan cultuureducatie moeten worden toegerekend.

Indicatoren

De indicatoren die Claudia de Graauw heeft gehanteerd in haar analyse van de subsidieaanvragen voor 2013-2016 ten aanzien van educatie, zijn een goed vertrekpunt bij het bepalen van indicatoren. De gezelschappen zouden ze ten dele over willen nemen en doen de volgende suggesties:

1. *Doelstelling van cultuureducatie voor de instelling* is de belangrijkste indicator en staat daarom op 1. Het uitgangspunt is dat voor alle BIS-instellingen de doelstellingen op het gebied van cultuureducatie verder reiken dan alleen de eigen instelling (dus altijd breder doel, meerdere doelen of onderdeel van de missie). Kwaliteit van de doelstellingen kan het best gedefinieerd worden in relatie tot de regio waar het gezelschap de standplaats heeft. De ambitie is om samen met andere (BIS-) instellingen in de regio een bijdrage te leveren aan cultuureducatie en te streven naar doorlopende leerlijnen (voor jeugd maar mogelijk ook andere doelgroepen). Gezamenlijk wordt onderzocht waar de behoeften liggen, wat er wordt aangeboden en waar de gaten vallen. Dit wordt door de BIS theatergezelschappen regionaal opgepakt en ingevuld.
2. *Bereik van de binnen- en buitenschoolse educatie*. Naast de gebruikelijke criteria van leeftijden en aantallen zou hier ook het begrip *life-long learning* gehanteerd moeten worden. Met name voor de BIS stads-/regiotheatergezelschappen is dit zodanig relevant dat ze willen dat dit zichtbaar wordt in de beoordeling.
3. *Positie van educatie binnen de instelling* hangt samen met hoe de instelling educatie benadert en invult en wat de doelstellingen zijn. Dit kan niet als losse factor 'gewogen' worden.
4. *Samenwerking op het gebied van cultuureducatie*. Het belang van samenwerking is heel hoog, maar kwantitatief meten geeft weinig inzicht: beoordeel dit onderdeel ook op kwaliteit en intensiteit.
5. *Intensiteit van de activiteit*. Kan op vier niveaus beoordeeld worden: (1) kennismaken, (2) verdiepen, (3) zelf maken en (4) talentontwikkeling. Een educatieve activiteit die in kwantitatief bereik beperkt is kan qua inhoudelijke impact een zeer hoge kwaliteit hebben. Zie bijvoorbeeld het door de minister ondersteunde programma *Cultuureducatie met kwaliteit*. Dit zou zichtbaar gemaakt kunnen worden door inzet van uren, budget, duur en evaluatie van de activiteit in samenhang te beoordelen.
6. *Evaluatie van cultuureducatie* is zeker belangrijk maar ook hier geldt dat dit niet alleen een kwantitatieve indicator moet zijn. Wellicht dat de 360 graden analyse, die het ministerie van OCW wil gaan uitzetten voor de hele organisatie, voor een meer kwalitatieve beoordeling een instrument zou kunnen zijn.

De belangrijkste kwalitatieve indicator is het eigen beleidsplan van de instelling. Deze is leidend in de beoordeling, kwantiteit volgt daarop. Voor 2017 – 2020 willen de gezelschappen zelf hun ambities formuleren op het gebied van cultuureducatie en in samenspraak met de subsidiegever vaststellen waar ze het best op afgerekend kunnen worden, met inachtneming van de opdracht(en) van andere overheden, de lokale en regionale context en het profiel van het gezelschap. Voor het formuleren van die ambities vragen ze voldoende tekstuele ruimte in het aanvraagformat.

De gezamenlijke theater- en jeugdtheatergezelschappen in de BIS, 23 februari 2015